

ЗДРАВКО СРЕБРОВ
УЛИЦАТА НА МОЕТО
ДЕТСТВО

chitanka.info

Не за себе си искам да ви разкажа, но за един малък град, за хората му от онова време — тия, които срещях, от които се боях и на които се учудвах. И не за всички хора на този град ще ви разказвам. Градът беше малък наистина, но хората му бяха много и различни. Няма да ви разказвам и за големите и видни хора, тях аз не ги познавах отблизо, понякога ги срещях на улицата, но те ми се виждаха чужди, като нови дрехи в дрехарницата, които никога не съм обличал и няма да облека.

Не всички от моите познати в градчето бяха възрастни, мнозина бяха момчета — сигурно с година, с две, с пет по-големи от мене. Но тогава само една година значеше много. А да бъде някой пет години по-голям от тебе, о, това беше вече не само много нещо, но то бе някак толкова страшно, че аз дори не можех и да помисля някога да имам тази сила, която притежаваха по-големите от мене.

Аз знаех, че има стари хора — виждах ги около мен, — тия стари хора винаги са били стари. Това беше хубаво. Аз обичах старите хора. С тях винаги ми беше по-добре. А за себе си мислех, че винаги ще бъда по-малък от другите, винаги ще ходя бос, с къси панталони и ожулен нос от слънцето — лятно време, — със същите вехти обувки, все скъсани и нагизнали от влага, с дупки, в които гвачеше калта — през зимата.

Не знаех хубав ли е светът — струваше ми се, че е хубав макар че зимно време не ходех с балтон и надвечер, когато вървях по тесните улици покрай мътно светещите прозорци виждах се със свити от студ рамене, с безкръвно лице и с кожа, настръхнала като на кокошка.

Но аз ви обещах да не говоря за себе си. Да ви разкажа за тия, които срещях в малкия град, от които се боях и които познавах.

* * *

Имаше тогава в градчето един... дядо Русьо. Така го наричаха връстниците му. Разбира се, той не беше нито стар, нито това беше името му. Тогава така кръщаваха хората: ако някой се казваше Илия, а беше източен, с дълги крака, защо ще му викат Илия, слагаха му един прякор... Лелляка и това име му оставаше завинаги.

Колко беше по-голям тогава дядо Русьо от мене? Може би с две години, може би — пет. Момчетата, които се бояха от него, тихо го наричаха помежду си Крастата. А Краста открито го наричаше друг един като него, не знам дали бяха приятели, или само еднакво се бояха един от друг, или еднакво не се бояха. Този друг се казваше Скарата.

За тия двамата ще ви разкажа сега.

Дядо Русьо беше мургав, с малки зли очи, които примижаваха, и когато говореше, като че заекваше. Струваше ми се, че е много лош: той пиеше, пушеше, псуваше и биеше де кого свари, а беше ужасно, ако някой по някакъв начин му свалеше калпака. Това, което той носеше на главата си, не беше всъщност калпак. Шапката на дядо Русьо бе една закирливена, проскубана капица с дупка отгоре, през която се подаваха по няколко нечисти черни косъма. Страшно бе да сваляш калпака на дядо Русьо или да му кажеш в очите Краста...

Един път имаше битка между нашата и една съседна махала. По онова време по нашите улици всеки ден ставаха битки с камъни, които пицяха във въздуха, скачаха по калдъръма, удряха се и къртеха бялата мазилка на дуварите или с трясък счупваха някой нисък прозорец.

Никой не пречеше на нашите махленски битки. Малките банди нахлуваха с джобове, надути от камъни, чуваха се остри свирки, събираха се от малките портички запалени момчета — очите им светеха, зъбите им поблясваха на залеза и почваше неумолимата битка, която не свършваше, докато някой не отвлечеше „червения пешкир“ — не си отидеше с пукната глава. Ако ми се разрови косата, която още имам на главата си, все ще се открият някои белези от тия наши някогашни битки. В такава една битка един камък, молуз го наричахме тогава, „светна“ дядо Русьо по главата. Стана нещо страшно, нещо, което никой не можеше да допусне. Калпакът на дядо Русьо се обърна и отхвърча на улицата.

Оголи се една глава — с косми, черни и сплъстени, само над сколуфите и на тила, а горе едно малко теме със струпеи — това беше главата на дядо Русьо.

— Крастата, Крастата! — завикаха някои от чуждите махленци.

Дядо Русьо, бесен от гняв, бързо измъкна един кол от стобора на близката градина и полетя като светкавица към вражеската момчешка банда. Аз зажумях, чух писъци, ръмжене и викове — когато отворих очите си, дядо Русьо спокойно отнасяше на рамо кола си по очистеното

от всякакъв враг поле на битката. Като ме забеляза, че стоя втрещен на улицата, той се доближи до мене, плесна ми една суха плесница и проговори с дрезгав глас:

— Ха, копеле, обирай си крушите — да ти видя гърба!...

Така аз разбрах откъде идеше силата на този човек — той беше келяв, както тогава се наричаше тази срамна болест на главата, оттам идваше и страхът, и ужасът от този човек: той отъмъщаваше на всички за това, с което го беше наказала сиромашията.

Да го срещна на улицата, когато съм сам — това беше по-страшно, отколкото да срещна вълк. Усещах, че сърцето ми замираще, дядо Русьо ме поглеждаше с малките си сини очи, в които се мътеше някакво зверче, усмихваше се ехидно, зъбите му бяха счупени и почернели, усмивката му бе като ухапване от куче.

— Ха, ти ли си... дете не знаеш да псуваш? — чувах в уплаха ехидния му дрезгав глас. — Имаш ли пари? Хляб имаш ли?...

Ако имах нещо ценно, разтреперан, веднага му го подавах. Това беше данък на силния — този данък всеки го е плащал, плащах го и аз редовно. Пари рядко имах. Някой орех или комат хляб издуваше дочените ми гащи — споделях ги с дядо Русьо, без да промълвя нито дума. Като вземеше плячката, дядо Русьо без видимо усилие меритваше отзад, изпсуваше ме и ме връщаше от пътя.

Това беше законно в момчешките нрави на ония времена — да ти попречат да си свършиш работата, — ако те срещнат някъде, едва ще стигнеш по прекия път, закъдето си тръгнал, да ти вземат шапката и да я хвърлят на някой покрив...

Кой беше дядо Русьо, кое беше семейството му? Къде живееше, ходил ли бе на училище и как бе истинското му име? Не знаех. Къде е изчезнал той по-късно? Може би във войната някоя яростна битка бе бутнала капицата му и бе турила край на този човешки живот.

* * *

Скарата — сигурно го познава някой — беше друг образ от малкия град. Той беше широкоплещест, с издути мускулести гърди, с голяма четвъртита глава. Очите му бяха сиви или пъстри като на някакво животно от джунглите. Погледът му всяваше ужас — толкова

жестока сила се съдържаше в него. Скарата ходеше без шапка и с някакво тясно оръфано палто, което оставяше открити гърдите му — явно не беше кроено за него. Той се движеше като господар — тежко ти, ако му се мернеш на пътя!

Един път му се мярнах на улицата, която ме отвеждаше към реката.

Аз не свирех на цигулка, но лъкът от цигулката на моя баща ме привличаше с тънкото си стройно тяло, с лъскавата тъмна полировка и гъделичкащите косми с дъха на колофон. Малкият кокален винт галеше пръстите ми, опъвах и разпъвах лъка — с тази обич към нещата, позната само на детската ръка. Смятах лъка за скъпа вещ, бях го извадил тайно от калъфа на цигулката. В зеленото сукно лежеше цигулката като малко чудо, в нея се таяха дивните звуци, които бях слушал неведнъж в ранните си години.

Цигулката не смеех да пипна — с такава почит гледах това тайнствено съкровище в калъфа, но лъкът, който ми напомняше хубав камшик, изкуси сърцето ми и аз реших да мина гордо през махалата с него — да се похваля със скъпата вещ, която тайно обладавах като наследство от баща си. Предвкусвах със сладост завистливия шепот на приятелите си, виждах как се навеждат главите над лъка, гледах блестящите очи...

Носех лъка по нашата улица и си подсвирвах, беше ми леко, готов бях да се затичам, но лъкът ме караше да вървя с достойнство, като скрито се оглеждах откъде ще изскочи някой мой другар или съмахленец, за да споделя гордостта си, да се похваля.

На ъгъла на улицата, дето се движех, имаше стар зид, измазан с глина. До зида беше направена пейка, където вечер ние се събирахме, разказвахме си стари народни приказки, а когато валеше дъжд, се подслонявахме под широкия свод на вратата и пеехме унесено под дъжда „Жив е той, жив е...“

Достигнах зида и минах по пейката, огледах отвисоко улицата и... внезапно скочих на калдъръма със замряло сърце.

Отсреща по улицата бавно, с походка на тигър, идваше срещу ми Скарата.

Не знам да съм изпитвал по-голям ужас в ония години от ужаса пред тази среща. Вцепенен, с бързи удари на сърцето аз тръгнах

насреща му, като дори не направих опит да прикрия ръка. Скарата ме гледаше с ледените си очи. Едната му ръка стоеше зад гърба.

Той се спря пред мене, ужасен се спрях и аз. Без да каже нито дума, той помръдна двата си пръста към ръка, кимна с глава с израз, като че ми бе поръчал да му го донеса. Изтръпнал, като насън протегнах ръка — не знам дали тя трепереше, — лъкът от моята мина в неговата десница. След миг само Скарата се отдалечи с бавната си походка, а аз стоях насред улицата и глупаво гледах със сухи очи към равния му гръб.

Откъсна ли се нещо от сърцето ми, но аз почувствувах такава свирепа омраза към този човек, че почнах да мечтая за геройски подвиг, в който ще победя Скарата.

Усети ли той тази зловеща злина, насочена към гърба му, но Скарата се обърна, погледът му беше леден, сякаш с него само той ме убиваше. Изтръпнал, аз изоставих мечтите си и с пъргавина, достойна за младите ми крака, напуснах трагичното място на улицата.

* * *

Един път дядо Русьо и Скарата се сбиха. С един удар Скарата събори противника си на земята. С квичене, в което се съдържаше дива ярост, дядо Русьо скочи от праха, където се бе овърдалял, и внезапно в ръката му блесна нож... Скарата стоеше прав пред него, малко блед, но навъсен, очите му гледаха с мътна студенина.

— Убит е, който не ми даде ножа!... — глухо изръмжа Скарата, като направи слабо движение към дядо Русьо.

Дядо Русьо, сякаш уплашен повече за ножа си, отколкото за себе си, бързо го тикна в джеба на гащите си, цвъкна с език през зъбите си, усмихна се с ехидна усмивка и проговори с дрезгавия си глас, след като изпсува:

— Дай един фас, Скара, ако си ми приятел... Защо ме удари, а?... Дето ме удари... — И той изпсува пак. — Ще дойде голям ден, малка питка...

От челюстите на Скарата излезе нещо като усмивка:

— Бих те — да ми имаш страха!...

И той извади една угарка, запали я, смукна от нея, като я поддържаше с два пръста отдолу, и подаде на дядо Русьо. Мръсната смачкана угарка залепна на устните между счупените зъби на дядо Русьо, той тикна калпака си малко назад, подигна с лакти гащите си, стегнати с кожен каиш, сякаш се чешеше, и без да погледне свидетелите на поражението си, отнесе кирливата си фигура към завоя на уличката.

* * *

Много по-късно: след двадесет, а може би след тридесет години, аз чух за Скарата, че бил убит в схватка с партизани.

Този ужасен човек с необикновена сила и животинска жестокост е бил дълго време старши стражар. В потеря срещу партизаните от околността на градчето, в горите, той е срещнал за първи път сила, по-голяма от неговата.

Защото — както се казва между народа — няма в света хубост, която да не бъде засенчена от по-голяма хубост, и сила, която да не бъде надмината. Толкова повече силата на лошите хора, за които винаги най-сетне се е намирала по-крепка и сурова десница да им превие завинаги врата.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.